

ספרו של בנימין זאב הרצל "מדינת היהודים"

בשנת 1896, על רקע גילויי האנטישמיות החריפים בסוף המאה ה-19, ובעיקר בעקבות משפט דרייפוס, חיבר בנימין זאב הרצל את הספר "מדינת היהודים", בו הציג את רעיונותיו ואת תוכניתו המדינית.

הרצל טען כי מצוקת היהודים/ות נובעת מהיותם/ן זרים/ות ונרדפים/ות בכל מקומות מגוריהם/ן. האמנסיפציה (שוויון זכויות ליהודים/ות) לא פתרה את המצוקה הזאת, ולדעתו, האנטישמיות תמשיך להתפשט בכל מקום שבו יהיו יהודים/ות. לדעתו, דבר לא ימנע את האנטישמיות - לא התבוללות (התרחקות מהדת היהודית) ולא הגירה (מעבר למקום אחר).

הרצל סבר שהפתרון לבעיית העם היהודי צריך להיות פתרון לאומי, המחייב יציאה מן הגולה וריכוז של העם היהודי בטריטוריה (שטח) משלו במסגרת עצמאית, כלומר: מדינה יהודית. לדבריו, מאחר שהעמים האחרים חושבים שחלק ממצוקותיהם נעוצות ביהודים/ות החיים בקרבם, הפתרון לבעיית העם היהודי הוא אינטרס של כלל העמים ולכן עליהם לסייע במציאת פתרון.

על פי גישתו של הרצל, יש לפעול **בדרך מדינית** וגלויה בקרב המדינות החזקות למען השגת שטח לעם היהודי, שבו תינתן עצמאות ליהודים/ות. לאחר השגת הצ'רטר (אישור להקמת מדינה), יגיעו יהודים/ות לשטח שיינתן להם ויקימו בו מדינה. תפיסה זאת שהעלה הרצל - ציונות המתבססת על מטרה מדינית ועל מעשה מדיני גלוי לעיני כול - נקראת "**ציונות מדינית**".

לצורך הקמת מדינת יהודים/ות יוקמו שני ארגונים:

- "**אגודת היהודים**" – גוף מדיני אשר ינהל משא ומתן מדיני עם המדינות הגדולות בשאלת מסירת שטח לעם היהודי, ולאחר מתן השטח תנהל אותה "אגודת היהודים" כממשלה זמנית.

- "**חברת היהודים**" – גוף שיטפל בעניין הכלכלי - בחיסול הנכסים של היהודים בארצותיהם, בארגון ההגירה של היהודים לטריטוריה המוצעת, וברכישת אדמות ונכסים להתיישבות.

הרצל חשב כי ההגירה למדינה החדשה תהיה איטית וממושכת ותאריך עשרות שנים. לדבריו, תחילה יהגרו העניים ויניחו תשתית למדינה החדשה - יסללו דרכים, יניחו מסילות ברזל, יקימו גשרים, יבנו בתים, יכשירו את האדמה - ובעקבותיהם יבואו המוני היהודים.

הרצל חזה את מדינת היהודים כמדינת מופת דמוקרטית שישררו בה הצדק והשוויון. במדינת היהודים תשרור, לתפיסת הרצל, סובלנות דתית, הוא האמין כי: "כל אדם חופשי באמונתו ובכפירתו".

תגובות מנוגדות על רעיונותיו של הרצל

רעיונותיו של הרצל כבשו רבים, אבל קמו לו גם מתנגדים. "חובבי ציון", שדגלו בתפיסת הציונות המעשית ועודדו עלייה והתיישבות ללא כל קשר להחלטות מדיניות, התנגדו לתפיסותיו. הם חששו שמא תזיק תפיסתו המדינית של הרצל למאמצי ההתיישבות שכבר החלו בארץ ישראל מאז ראשית העלייה הראשונה ב-1881.

הם עקבו בחשש רב אחר התנגדותו **לציונות המעשית**. הרצל חזר וטען כי העלייה לארץ ישראל ללא צ'רטר חוקי וגלוי, כפי שנהגו - "חובבי ציון", היא בבחינת הסתננות. שיטה זו אינה פתרון לעם כולו, ועשויה להתאים ליחידים בלבד. תפיסת הציונות המדינית של הרצל דחתה את התפיסה של "חיבת ציון" שפעלה למען התיישבות מידית, בעזרת כספי תורמים.

תומכי הרצל ראו בו "מלך היהודים" - מעין משיח מודרני שיוביל את היהודים למדינתם, ואילו משכילים יהודים ראו בו משיח שקר, וטענו שתוכניתו היא תכנית המבטאת שיגעון. הם השוו את ההמונים שהתלהבו מהצעותיו של הרצל, להמונים שהלכו כעיוורים אחרי משיחי שקר.